

Ministerstvo průmyslu a obchodu uplatňuje svůj vliv na odpadové hospodářství ČR

Právní úprava odpadového hospodářství (dále jen „OH“) je v České republice velmi rozsáhlá a zahrnuje kromě dvou zákonů rovněž dvě nařízení vlády a čtrnáct vyhlášek. S ohledem na vývoj v Evropském společenství jsou postupně navrhovány a přijímány další novely již existující právní úpravy. Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“) při jejich posuzování přihlíží nejen ke svým kompetencím, daným kompetenčním zákonem (*Ministerstvo průmyslu a obchodu je podle § 13 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů ústředním orgánem státní správy pro sběrné suroviny a kovový odpad*), ale posuzuje je také z pohledu jejich dopadů na podnikatelské prostředí v ČR.

Vzhledem k tomu, že každý podnikatel je zároveň, podle české právní úpravy tzv. „původcem odpadu“, je dopad každé legislativní změny pro podnikatele velmi významný. Snahou MPO je v procesu přípravy návrhů jednotlivých změn právních předpisů minimalizovat negativní dopady návrhů na podnikatelskou sféru a navrhovat taková řešení, která by odvrátila zbytečnou administrativní a finanční zátěž nejen pro průmysl, ale i pro další podnikatelské sektory.

V případě úprav, které jsou vyvolány přímo příslušnými předpisy ES, je zároveň vždy posuzována správnost jejich implementace do českého právního řádu, zejména co do věcného rozsahu stanovených povinností. MPO vždy zásadně odmítá extenzivní implementace, zejména pokud nejsou důvodně doloženy ekonomickými analýzami dopadů na dotčené subjekty. Ne vždy se podařilo návrhy MPO zcela prosadit, ale přesto je možné uvést několik pozitivních příkladů, kdy se to, ve spolupráci se širokým spektrem spolupracujících subjektů, podařilo.

„Baterková“ novela zákona o odpadech

PCB a lehce kontaminovaná zařízení

Novela zákona o odpadech č. 297/2008 Sb. (účinnost od 19. 9. 2009) přináší vedle rozsáhlé úpravy nakládání s bateriemi a akumulátory rovněž úpravu dosavadního režimu nakládání s PCB. Obě oblasti se staly předmětem zájmu MPO a podařilo se nám ovlivnit výslednou právní úpravu. Nejprve k co do rozsahu malé, ale významné úpravě podminek provozování zařízení, která mohou obsahovat PCB. Cílem změn, které se MPO podařilo prosadit, je zachová-

ní v provozu těch zařízení používaných v elektroenergetice, která mohou v malém množství obsahovat polychlorované bifenyly (PCB), a to až do konce jejich životnosti.

Doposud opomíjené kategorie lehce kontaminovaných zařízení (zařízení, které obsahuje, nebo u něhož lze na základě dostupných údajů duvođně předpokládat, že provozní kapaliny obsahují 50 – 500 mg/kg PCB) zákon o odpadech přiznává zvláštní režim. S takovými zařízeními se lze typicky setkat v energetice a průmyslové energetice, často se jedná o kondenzátory (nn, vn, vvn), výkonové transformátory (vn), přístrojové transformátory (vvn, zvn), olejové průchody transformátorů a tlumivek, jiná speciální zařízení plněná elektroizolační/provozní kapalinou. Nutno dodat, že mnohá z těchto zařízení jsou vyrobena tak, aby nedošlo ke styku provozní kapaliny s atmosférou, jsou hermetizována.

Vlastníci nebo provozovatelé lehce kontaminovaných zařízení jsou novelou zbaveni povinnosti prokazovat nepřítomnost PCB analýzou vzorku provozní kapaliny, který by bylo nutné ze zařízení odebrat nejpozději do 31. prosince 2009. Novela zákona o odpadech tedy přichází na poslední chvíli, protože podle úpravy platné před novelou by neprověření takových zařízení mělo za následek, že by se tato zařízení na základě právní fikce považovala za zařízení s obsahem PCB a musela by být odstraněna do konce roku 2010.

Poznámka: Ke dni 30. 6. 2008 bylo spořeňnostmi ČEZ, a. s., ČEZ Distribuce, a. s., E.ON Distribuce, a. s., ČEPS, a. s. a PRE, a. s. prověřeno celkem 55 280 kusů provozovaných zařízení. Z nich pouze u 20 kusů

byla zjištěna koncentrace PCB v intervalu 0,05 až 0,005 hm. %, tedy spadajících mezi tzv. lehce kontaminovaná zařízení. Tedy lehce kontaminovaná zařízení, která navíc představují pouze nízká rizika pro životní prostředí, tvoří 0,00036% podíl provozovaných zařízení. Z odběru vzorků tedy vyplynulo, že 99,99964 % zařízení vůbec PCB neobsahuje!

Novela přinese úsporu vlastníkům a provozovatelům lehce kontaminovaných zařízení, že nebude docházet k přerušování dodávek elektriny kvůli odběrům vzorků, provozovatelé nebudou muset platit za odběry a analýzy vzorků, zařízení bude možné zjednodušeným způsobem označovat a vést o nich evidenci a v neposlední řadě zařízení bude možné ponechat v provozu až do konce jejich životnosti. Mnoha z takových zařízení jsou hermeticky uzavřená, nejsou tedy upřímněna k odběru provozních kapalin a v důsledku odběru vzorků by byla nenávratně poškozena. Je třeba zdůraznit, že vedle úspor došlo i k ochraně hodnot nejvyšších, a sice k ochraně zdraví a života. Vždy odběr vzorků často probíhal v extrémních podmínkách, kdy hrozilo riziko ohrožení zdraví či ztráty života.

Novelou zákona o odpadech byla současně odstraněna přílišná tvrdost, která v minulosti vznikla při transpozici směrnice Rady 96/59/ES o odstraňování polychlorovaných bifenylov a polychlorovaných terfenylů. Tato směrnice totiž od počátku své účinnosti umožňovala, aby členské státy s ohledem na vysoké náklady, technické obtíže a nízká rizika pro životní prostředí zavedly kategorie lehce kontaminovaných zařízení, která mohou inventarizovat zjednodušeným způsobem a odstraňovat až na konci jejich životnosti.

Místa ZO a právo na informace

Rovněž v části novely č. 297/2008 Sb., kterou se upravuje nakládání s bateriemi a akumulátory MPO prosadilo několik zásadních návrhů vztahujících se k zpětnému odběru použitých přenosných baterií a akumulátorů. Prosazované návrhy se příznivě dotknou v podstatě všech subjektů, kterým novela v této oblasti přiznává práva a ukládá povinnosti, a sice konečných uživatelů, výrobců baterií a akumulátorů, obcí a posledních prodejců.

Koneční uživatelé mají právo na informace o aktuálních seznamech míst zpětného odběru a odděleného sběru (minimálně

název místa a adresy), které je výrobce dostupným způsobem povinen zveřejňovat. Podařilo se prosadit, aby výrobce svou informační povinnost plnil také jiným způsobem než pouze prostřednictvím internetu, což by znevýhodňovalo relativně značný počet konečných uživatelů.

Dalším úspěšně prosazeným návrhem je **povinnost výrobce zřizovat místa zpětného odběru v každé obci, městském obvodu nebo městské části s počtem více než 1500 obyvatel, za podmíny, že tam jsou přenosné baterie a akumulátory, které uvádí na trh, prodávány**. Původní návrh MŽP počítal s povinností výrobců zřizovat místa zpětného odběru v každé obci, městském obvodu nebo městské části s počtem více než 1000 obyvatel; aniž by tomuto návrhu předcházela jakákoli ekonomická rozvaha. Přesnou argumentaci založenou na statistických údajích o počtu obyvatel v obcích, nakladech na svoz a v neposlední řadě i údaji o nepříznivém vlivu automobilové dopravy na životní prostředí se podařilo tuto hranici zvýšit na optimum 1500 obyvatel.

MPO rovněž přesvědčilo MŽP, že povinnost výrobce uzavřít smlouvu o využití systému sběru a třídění komunálních odpadů stanovených obcí s každou obcí, která o její uzavření projeví zájem, a ve které jsou přenosné baterie nebo akumulátory prodávány, má mít prakticky efekt i pro konečného uživatele. Výsledkem je, že koneční uživateli mohou použité baterie a akumulátory předávat také na místa v těchto smlouvách určena.

Poslední významný návrh, který se MPO s podporou Sazavu obchodu a cestovního ruchu podařilo prosadit až při závěrečném jednání vlády, ocení poslední prodejci. **Povinnost odebírat přenosné baterie a akumulátory od konečných uživatelů přímo v prodejném mistě, po celou provozní dobu bez nároku na úplatu za tento odběr, bez ohledu na výrobni značku, bez ohledu na datum jejich uvedení na trh a bez vazby na koupě nové baterie nebo akumulátoru se bude týkat sedmi druhů posledních prodejců jen pokud je jejich prodejní plocha větší než 200 m²**. To znamená, že všichni malí a střední podnikatelé v maloobchodech, jejichž prodejní plocha je menší než 200 m² a nejsou vyjmenováni v příloze, nebudou mít výše uvedenou povinnost.

Návrh nového zákona o odpadech

V březnu 2009 předložilo MŽP do vnějšího připominkového řízení návrh nového zákona o odpadech, kterým hodlalo transformovat novou rámcovou směrnici o odpadech (98/2008/ES). V úzké spolupráci s podnikatelskými svazy MPO připravilo cca 200

základních připominek. Předkládaný návrh stejně jako způsob jeho přípravy byl shledán jako vysoce problematický. Návrh MŽP by zhoršil už tak neudržitelnou situaci v oblasti nakládání s odpady v ČR a významné by zatížil administrativně i finančně podnikatelskou sféru, samosprávu, státní správu i občany. Obdobnou reakci návrh sklidil i u celé řady dalších připominkových míst a celkový velmi vysoký počet základních připominek měl za následek zastavení vydávání připominek ze strany MŽP.

Novela zákona o dani z přidané hodnoty

Díky osobnímu nasazení vedení sekce strategie a ekonomiky průmyslu MPO se podařilo zahrnout zpracování komunálního odpadu do seznamu služeb, které podléhají snížené 9% sazbě DPH. Stalo se tak novelou zákona č. 87/2009 Sb., o dani z přidané hodnoty Do 1. dubna 2009 totiž snížené sazbě podléhal pouze sběr a přeprava komunálního odpadu, což bylo vnímáno z hlediska priorit nakládání s komunálním odpadem jako nesystematické a příliš tvrdé.

Vyhlaška o přepravě odpadů

MPO dále ovlivnilo i výslednou podobu podzákonného právních předpisů. Za případného stojí vyhláška č. 374/2008 Sb., o přepravě odpadů a o změně vyhlášky č. 381/2001 Sb. Zde se podařilo stanovit, že motorová vozidla, která mají nejvyšší 8 míst k přepravě osob, kromě místa řidiče, nebo víceúčelová vozidla (tj. vozidla kategorie M1) a vozidla jejichž nejvyšší přípustná hmotnost nepřevyšuje 3500 kg (tj. vozidlo kategorie N1) za předpokladu, že přepravují odpad po veřejně přístupných pozemních komunikacích, nemusí být označena dvěma předepsanými tabulkami s písmenem „A“.

Současný stav

V současné době (polovina září 2009) MPO ze strany MŽP očekává vyhodnocení připominek k návrhům novel nařízení vlády č. 197/2003 Sb., o Plánu odpadového hospodářství České republiky a vyhlášky č. 352/2008 Sb., o podrobnostech nakládání s autovraky. K oběma návrhům vznieslo MPO zásadní připominky. Výsledná podoba návrhů bude tedy předmětem dalšího jednání s MŽP.

Ministerstvo průmyslu a obchodu připravilo, ve spolupráci se zástupci profesních svazů, asociacemi působícími na trhu s druhotními surovinami, finálních zpracovatelem druhotných surovin, Sazavu průmyslu a dopravy, Hospodářské komory ČR, Rady hospodářské a sociální dohody, Konfederace zaměstnavatelů a podnikatelských sva-

zů, Asociace samostatných odborů, Sazavu měst a obcí, zástupci státní správy, např. MŽP, MF, MD, MV a MZe a též zástupci akademické a vědecké obce, soubor „Opatření k řešení aktuálních problémů trhu s druhotními surovinami“ (dalej jen „Opatření“).

Materiálem MPO reaguje na celoevropskou krizi trhu s druhotními surovinami z počátku tohoto roku. Výsledky průzkumu, které MPO v průběhu přípravy materiálu provádělo, potvrdily, že se problematický stav z počátku roku zcela nestabilizoval a může se kdykoliv opakovat. V průběhu přípravy byly do Opatření zahrnuty i návrhy MŽP.

Materiál obsahuje 9 opatření, která řeší nejpřísnější problémy, zejména zrušení zákazu podpory výstavby spaloven komunálního odpadu ze státních prostředků a ze zdrojů EU, zřízení meziresortního poradního a koordináčního orgánu vlády České republiky – „Radu pro druhotné suroviny a odpady“, podporu výroby tepla z druhotních energetických zdrojů, prosazování požadavků na další nezvyšování recyklacních kvót bez předložení dopadových studií v orgánech EU. Materiál si klade za cíl poskytnutí prostoru pro samoregulaci podnikatelského prostředí tržními mechanismy.

Oprávněnost předkládaného materiálu je podložena i deklarací vlády, jejímž predmetem je **Memorandum o spolupráci při řešení dopadů finanční a hospodářské krize na českou společnost**, kterou uvařela vláda ČR se Sazavem měst a obcí ČR. Memorandum i předkládaný materiál obdobně definují dvě základní opatření – aktivně spolupracovat při tvorbě nových modelů financování včetně efektivního využívání prostředků z fondů EU a připravit změnu právní úpravy nakládání s odpady v souladu s právem ES a připravit opatření k finanční i administrativní podpoře moderních a v Evropě běžně užívaných způsobů nakládání s odpady, např. energetické využití odpadů. Urychlené plnění navržených opatření je z tohoto důvodu nezbytné. V době přípravy článku je materiál „Opatření k řešení aktuálních problémů trhu s druhotními surovinami“ připraven pro jednání vlády.

Ing. Erik Geuss
náměstek ministra a ředitel sekce strategie a ekonomiky průmyslu,
PhDr. Věra Havranková
Mgr. Viktor Havlice
odbor ekologie
Ministerstvo průmyslu a obchodu
E-mail: havrankova@mpo.cz